

Г.Г. Півняк, ректор,
В.І. Бондаренко, проректор з наукової роботи,
О.Г. Кошка, завідувач аспірантури та докторантури,
О.Є. Хоменко, завідувач відділення (Національний гірничий університет)

ЗАХОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ДО МАГІСТРАТУРИ ТА АСПІРАНТУРИ

Загальні положення створення відділення. Реалізуючи ідеї та принципи Болонської декларації з метою поглибленої фундаментальної підготовки бакалаврів і магістрів та створення сприятливих умов у Національному гірничому університеті для підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації (кандидатів наук) було затверджено наказ № 544-Л від 5 липня 2004 р. щодо організації роботи з поглибленої фундаментальної підготовки бакалаврів і магістрів [1].

Для забезпечення функціонування системи поглибленої фундаментальної підготовки створено відділення у складі відділу аспірантури та докторантури університету, яке очолив доцент кафедри підземної розробки родовищ Хоменко О.Є. і ніс відповідальність за організацію і контроль за навчально-науковою роботою відділення та її координацію з іншими структурними підрозділами університету.

Передумови створення відділення. У період створення відділення ініціативною групою кафедри ПРР були виконані роботи по визначенню ефективності підготовки магістрів і аспірантів в університеті.

Аналіз результатів підготовки магістрів у НГУ за останні 3 роки довів, що результати їх досліджень у виключних випадках потрапляють до майбутніх дисертаційних робіт і майже не друкуються у науково-технічних виданнях. Також був проведений аналіз результатів навчання найкращих аспірантів університету за останніх 5 років. Встановлено, що середня кількість публікацій протягом трьох років навчання складала: 0, 1, 3 і більше, а процентів дисертаційних робіт: 10, 30 і 100%. Ці факти доводять, що на перших 2 роках навчання аспіранти мають недостатню кількість публікацій та обсяги дисертаційних робіт, а стрімке надолуження відставання на 3-му році навчання призводить до перевантаження молодих вчених, що у подальшому не дає можливість проведення захисту в активному режимі (за 1 рік). Для скасування недоліків нами пропонувалося виконання рефератів з філософії та іноземних мов за темами дисертацій і обов'язкове їх друкування у фахових виданнях. Для прикладу нами були розроблені та видані такі реферати з філософії [2] та німецької мови [3].

Організація навчального процесу. Для впровадження поглибленої наукової підготовки було сформовано 5 груп по вивченню дисципліни «Методологія наукових досліджень». Для поглибленої мовної підготовки

сформовано 6 груп для вивчення дисципліни «Іноземна мова». Для вивчення англійської мови сформовано 4 груп, а німецької та французької по одній академічній групі.

На вивчення предметів у межах семестру було виділено по одному кредиту. Оплату праці викладачів здійснювали на умовах погодинної оплати за рахунок спеціального фонду бюджету НГУ.

З метою структуризації та акцентування уваги по роботі з науковою молоддю у межах факультетів було впроваджено низка поетапних доручень з організації проміжного контролю викладачами та звітності роботи студентів з науковими керівниками.

Фінансові витрати на впровадження поглибленої фундаментальної підготовки у 2004/05 навчальному році склали 44537 грн. Понад 88% цих коштів витрачено університетом за проведення предмету «Методологія наукових досліджень».

Контроль результатів роботи. З метою контролю рівня засвоєних знань викладачами що семестру проводились заліки. Заступники деканів з навчальної роботи організували занесення оцінок із залікових відомостей до варіативних частин навчальних планів щодо навчання у відділенні. З метою контролю рівня відвідування занять, залучення студентів до наукової і видавничої робіт, та контролю роботи наукових керівників, два рази на рік здійснювався підсумковий контроль.

За результатами звітності встановлено, що переважна більшість студентів скористався можливістю прозвітувати, щодо отриманих навчальних і наукових результатів. Середня відвідуваність занять у активних студентів трималась на рівні 86%. Відвідування занять у цих студентів коливалось від 30 до 100%.

Пропозиції щодо поліпшення роботи відділення. Спираючись на отриманий досвід, аналіз переваг і недоліків по роботі з науковою молоддю, були перенесенні акценти до рівня первинних студентських колективів, утворення і розвиток яких повинно відбуватися у межах окремих кафедр і факультетів.

Початковою умовою функціонування школи з підготовки фахівців вищої кваліфікації є необхідність всебічного стимулювання і контролю системи «науковий керівник – аспірант – обдарований студент».

Системний підхід у вирішенні проблеми підготовки кандидатів наук у НГУ, як на рівні первинних наукових колективів, так і в університеті, дозволить за 2-4 роки вийти на рівень захисту 40-50 дисертацій на рік.

Структура відділення у 2005/06 навчальному році. Приймаючи до уваги запропоновані пропозиції щодо поліпшення роботи відділення нами була розроблена нова форма функціонування відділення поглибленої фундаментальної підготовки бакалаврів та магістрів НГУ.

Нині впроваджується тестування навчальних, наукових, психологічних та педагогічних здібностей студентів у відповідності до якостей, якими повинен володіти майбутній педагог вищої кваліфікації.

Система відбору кандидатів до аспірантури. Система відбору кандидатів щодо навчання в аспірантурі планується виконуватися кафедрами у відповідності до паспортів спеціальностей. Розробка паспортів ґрунтується на ліцензії університету з підготовки фахівців, у відповідності до якої розробляються плани навчання у аспірантурі з виходом на паспорти спеціальностей. Це дає можливість визначити необхідну кількість у спеціалістах, спеціальностях, спеціалізованих Вчених Радах тощо. Система дозволяє відслідковувати та успішно надолужувати більшість відомих недоліків у підготовці фахівців вищої кваліфікації. Це і недостатня забезпеченість фахівцями, або їх відсутність; це і регулювання якості підготовки кандидатів наук та темпів захисту дисертаційних робіт та інше. Роботи по удосконаленню системи тривають. Попереду розробка систем затвердження кандидатур студентів і наукових керівників, тестування їх роботи та матеріального стимулювання.

Список використаних джерел

1. Салов В.О. Основи педагогіки вищої школи: Навчальний посібник. – Днепропетровск: Національний гірничий університет, 3003. – 183 с.
2. Синергетический подход в исследовании производственных процессов при добыче руд подземным способом / О.Е. Хоменко, В.В. Русских, М.В. Нетеча, М.Н. Кононенко, А.А. Долгий // Науковий вісник НГУ. – 2004. – № 7. – С. 3-5.
3. Німецький досвід удосконалення виконавчих органів прохідницьких та очисних комбайнів / О.Є. Хоменко, Р.О. Дичковський, С.П. Григор'єв, Л.М. Сольвар // Зб. наук. праць. НГУ, Д.: РВК НГУ, 2004. – № 19. Т. 3. – С. 250-254.